

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ภูมิหลัง

แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย (เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555 – 2559 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการให้เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการบริการในการพัฒนาเต็มศักยภาพ เด็กทุกคนในช่วงอายุ 3 ปี ได้รับการพัฒนาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกรูปแบบ และเด็กทุกคนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุครบ 6 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กทุกคนและหญิงตั้งครรภ์ทุกคนได้รับไอโอดีนในอาหารอย่างเพียงพอ ในด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ เพื่อมีพัฒนาการดีอย่างรอบด้านและตามวัย นอกจากนี้ยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสนับสนุนในทุกแผนงานของแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทาง มาตรการหรือวิธีดำเนินการที่สำคัญ สำหรับเป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่กำหนดในแต่ละยุทธศาสตร์ และจัดทำแนวทางการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเกิดความชัดเจนในการดำเนินการ และควรให้ความสำคัญกับมารดากลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดาครรภ์แรก มารดาอายุน้อย มารดาเลี้ยงเดี่ยว และมารดาเร่ร่อน ในด้านการให้คำปรึกษาและการเตรียมพร้อมในการมีบุตร รวมทั้งให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนและภาคเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ไปดำเนินการด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555, หน้า 5 – 47)

การพัฒนาของเด็กเล็กในช่วงเริ่มต้นวัย 2 – 7 ปี ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทิศทางด้านทัศนคติ การพัฒนาการทางอารมณ์ และการพัฒนา

ด้านทักษะการรับรู้ทางด้านสมองระบบประสาทต่าง ๆ ซึ่งการจัดกระบวนการการเรียนรู้ในวัยนี้จึงถือว่ามีความสำคัญ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่ที่เด็ก ๆ จะได้รับการพัฒนาสมองการเรียนรู้ บุคลิกภาพ ทักษะชีวิต รวมทั้งการปลูกฝังการเป็นพลเมืองเด็ก ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู – พี่เลี้ยง จึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับการพัฒนาศักยภาพของเด็ก ดังนั้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ตลอดจนทักษะและทัศนคติของครู และพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาวะที่ดีในทุกมิติของเด็กเล็ก

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกันโดย มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาเด็ก ทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา) การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กปฐมวัยนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา ครอบคลุมเด็ก ทุกประเภท ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยผ่านการเล่นซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กเล็กโดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้ที่สามารถดำรงในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ซึ่งการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้าน บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรนิรัญญ์ จัดแจง, 2554, หน้า 3)

นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในฐานะแหล่งข้อมูลด้านอาหารและโภชนาการ การปลูกฝังการกินเพื่อสุขภาพ เพราะเด็กปฐมวัยจะรู้สึกประทับใจ

และรับอิทธิพลความชอบในเรื่องอาหารจากเพื่อน ครู และผู้ดูแลเด็ก ซึ่งผู้ปกครองของเด็ก ผากความหวังไว้ว่าจะเป็นหน่วยงานที่คอยดูแลบุตรหลานแทนตนเอง ให้เด็กปฐมวัยได้มี ภาวะโภชนาการที่เหมาะสม มีพัฒนาการสมวัย เด็กปฐมวัยได้รับการดูแลเอาใจใส่ โดยเฉพาะทางด้านอาหารและโภชนาการเพราะมีผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกายสมอง ระบบประสาทและสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาการทางอารมณ์ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ สุขุม เพลย์ทรัพย์ (2555, หน้า 151 – 161) ได้ศึกษา เรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อาหารสำหรับเด็กปฐมวัยของสถานศึกษาในประเทศไทย ทำการเก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม พบว่า การกำหนดนโยบายที่ ชัดเจนด้านอาหารของสถานศึกษา การกำหนดให้การบริหารจัดการด้านอาหารสำหรับเด็ก ปฐมวัยเป็นตัวชี้วัดการดำเนินงานของสถานศึกษา การประเมิน การกำกับติดตามชี้แนะ อย่างสม่ำเสมอ การสนับสนุนงบประมาณ มีผลอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการอาหารของ เด็กปฐมวัยในสถานศึกษา

กิจกรรมการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติที่สำคัญและ เกี่ยวข้องกับเด็กเล็กนั้น ได้สอดแทรกไว้ในกิจกรรมประจำวัน คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริม สุขภาวะเด็กเล็ก ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวช่วยให้ค้นพบปัญหาสุขภาพ ปัญหาพัฒนาการ ผิดปกติ หรือภาวะเสี่ยงตั้งแต่ระยะแรกเริ่มของเด็กเล็กทำให้เด็กเล็กได้รับการช่วยเหลือ ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดความรุนแรงของปัญหา ลดความพิการ และความสูญเสียด้าน ต่าง ๆ ได้ครูผู้ดูแลเด็ก ต้องบันทึกโภชนาการเด็ก ตรวจความสะอาดร่างกาย ทำการบันทึก และรายงานทุก ๆ 3 เดือน โดยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก แห่งชาติประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน คือ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก มาตรฐานที่ 2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และ มาตรฐานที่ 3 ด้านคุณภาพเด็กเล็ก (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิการและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2555, หน้า 23 – 24)

เทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย ด้วยการเตรียมความพร้อมทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคมสติปัญญา ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการควบคู่ไปกับการส่งเสริมดูแล และปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพของเด็ก ซึ่งปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด ทั้งหมด 7 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสร้างค้อ ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านดอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสร้างแก้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านภูพานทอง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสะพานสาม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านชมพูพาน สำหรับการส่งเสริมสุขภาพในเด็กปฐมวัยของเทศบาลตำบลสร้างค้อจากผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งชาติ มาตรฐานที่ 2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก พบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อส่งเสริมสุขภาพในเด็กอยู่ในระดับ 2 หมายถึง พอใช้ กล่าวคือ ขาดการวางแผนและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กปฐมวัย ทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างเต็มที่และครูผู้ดูแลเด็กไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่เด็กปฐมวัย จากการสังเกตพบว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้ง 7 แห่งนั้น เด็กจะปฏิบัติตามเมื่อได้รับฟังคำสั่งเท่านั้น อีกทั้งครูผู้ดูแลเด็กยังขาดเทคนิคหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในของเด็กเล็กและมาตรฐานที่ 3 ด้านคุณภาพเด็ก ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตนเอง ตัวบ่งชี้ที่ 2 เด็กมีพัฒนาการด้านจิตใจ - อารมณ์ สังคมตัวบ่งชี้ที่ 3 เด็กได้รับการปลูกฝังคุณธรรม/จริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์และตัวบ่งชี้ที่ 4 เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีผลการประเมินระดับ 2 คือ พอใช้ กล่าวคือ เด็กจะสามารถทำได้กิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตนเองได้ ต้องมีผู้ชี้แนะ กำกับควบคุม ปัญหาในข้อนี้ยังส่งผลให้เด็กส่วนใหญ่มีน้ำหนักเกินเกณฑ์และมีฟันผุร้อยละ 60 ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่งในการดำเนินงานด้านสุขภาพเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่บ่งชี้ว่าผู้เกี่ยวข้องขาดความตระหนัก ไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการ หากปล่อยให้เป็นเช่นนี้ต่อไปย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการเด็กที่ไม่พึงประสงค์ (ประกาศเทศบาลตำบลสร้างค้อ ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2557)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาสภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไขในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้ออันจะก่อประโยชน์ต่อผู้เรียน ต่อตนเอง และต่อหน่วยงานต่อไป

## คำถามการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร มีอะไรบ้าง
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร

## ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อหาแนวทางและดำเนินการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อติดตามผลในการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร

## ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาของครูผู้ดูแลเด็กในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร
2. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร
3. ครูผู้ดูแลเด็ก สังกัดสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ เกิดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร มากขึ้น

## ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ไว้ดังนี้

### 1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 16 คน ประกอบด้วย
  - 1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
  - 1.1.2 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย คือ ครูผู้ดูแลเด็กจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ 7 แห่ง จำนวน 15 คน โดยคัดเลือกจากครูทั้งหมด ประกอบด้วย
    - 1.1.2.1 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดโพธิ์ศรี จำนวน 3 คน
    - 1.1.2.2 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสร้างค้อ จำนวน 2 คน
    - 1.1.2.3 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านต้อน จำนวน 2 คน
    - 1.1.2.4 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสร้างแก้ว จำนวน 2 คน
    - 1.1.2.5 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกุฉินารายณ์ทอง จำนวน 2 คน

#### 1.1.2.6 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสะพานสาม

จำนวน 2 คน

#### 1.1.2.7 ครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านชมภูพาน

จำนวน 2 คน

#### 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

1.2.1 นายกเทศมนตรีตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

1.2.2 ปลัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

1.2.3 รองปลัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

#### 1.3 กลุ่มนิเทศ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

1.3.1 ผู้อำนวยการกองการศึกษาเทศบาลตำบลโคกภู อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

1.3.2 รองปลัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

1.3.3 นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการเทศบาลตำบลโคกภู อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

## 2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

### 2.1 การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดกรอบเนื้อหาเพื่อพัฒนาศักยภาพ

ครูผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ โดยยึดมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งชาติ ดังนี้ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555, หน้า 4 – 29)

2.1.1 การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก  
(5 ตัวบ่งชี้ 40 เกณฑ์การพิจารณา)

2.1.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก  
(5 ตัวบ่งชี้ 30 เกณฑ์การพิจารณา)

2.1.3 คุณภาพเด็ก (4 ตัวบ่งชี้ 15 เกณฑ์การพิจารณา)

## 3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนตามแนวคิด

ของ เคมมิสและแม็คแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart, 1988, หน้า 11 อ้างถึงในองอาจ  
นัยพัฒน์, 2554, หน้า 301 – 303) เป็นกระบวนการในการวิจัย 2 วงรอบ ประกอบด้วย

3.1 การวางแผน (Planning)

3.2 การปฏิบัติการ (Action)

3.3 การสังเกตการณ์ (Observation)

3.4 การสะท้อนกลับ (Reflection)

#### 4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

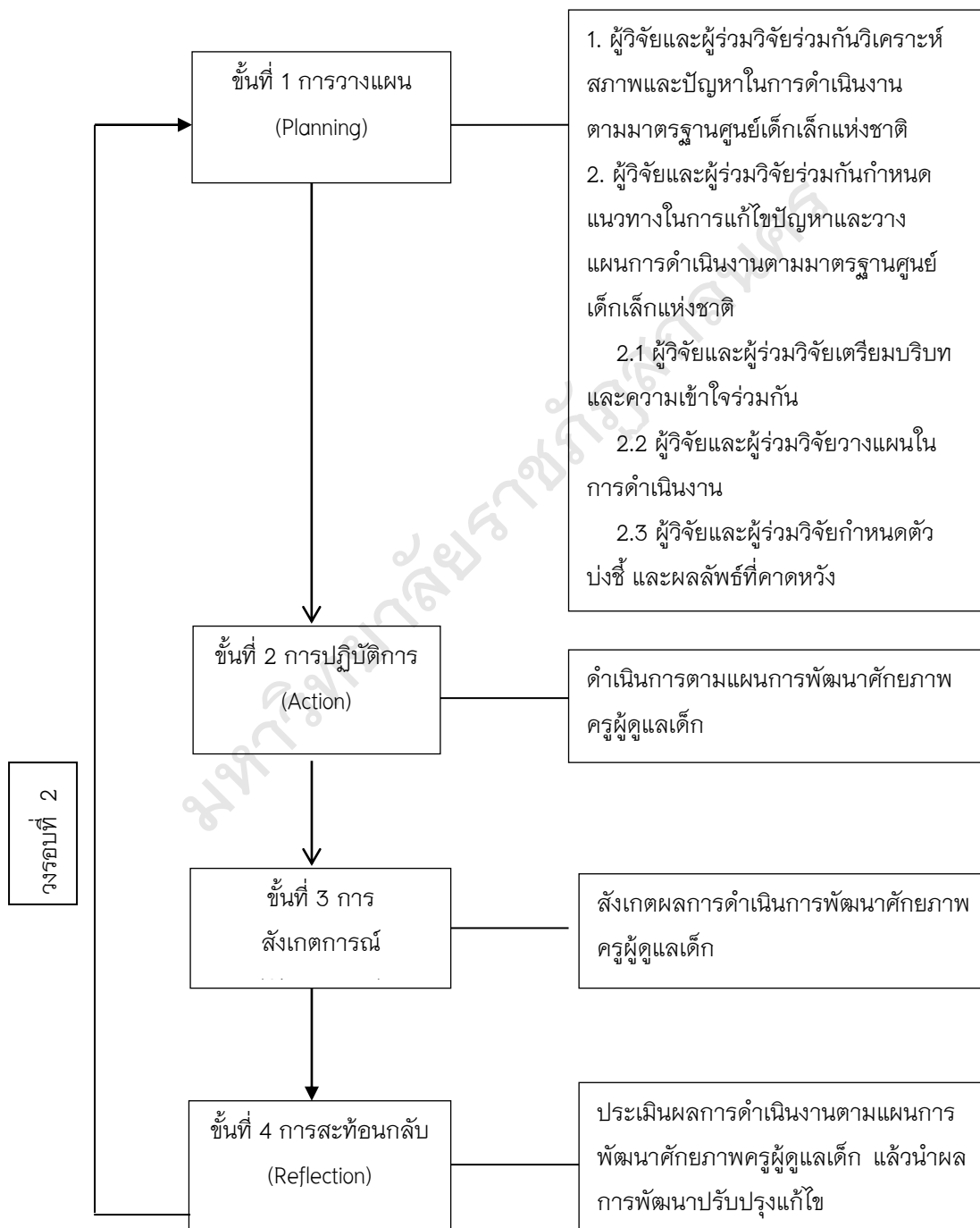
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่ มิถุนายน 2560 – มีนาคม 2561

วงรอบที่ 1 ระหว่างช่วงเดือนมิถุนายน 2560 – ตุลาคม 2560

วงรอบที่ 2 ระหว่างช่วงเดือนพฤศจิกายน 2560 – มกราคม 2561

## กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTiggart. 1988, pp. 11 – 15 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2554, หน้า 302 – 303)



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

## นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง การดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดทำแผนและดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติได้
2. ครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร
3. เด็กเล็ก หมายถึง เด็กซึ่งมีอายุระหว่าง 2 – 5 ปี ที่เข้ารับการสอน ดูแลอบรมของครูผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร
4. การดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ หมายถึง มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ คือ แนวทางหรือเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กและเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพของศูนย์เด็กเล็ก มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติประกอบไปด้วย 3 มาตรฐานดังนี้
  - 4.1 การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันของผู้บริหารศูนย์ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐาน และมีคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง โดยความร่วมมือสนับสนุนของ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแบ่งการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงาน และด้านการบริหารงบประมาณ
  - 4.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครูผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก โดยให้ครบ 4 สาระตามหลักสูตร คือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก โดยให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์เด็กเล็กเพื่อพัฒนาความสามารถตามวัยของเด็กปฐมวัย 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
  - 4.3 คุณภาพเด็ก หมายถึง เด็กมีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เหมาะสมกับวัย ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในที่นี้หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาล ตำบลสร้างค้อ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

6. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความมุ่งมั่น และความสามารถในการ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กในสังกัด เทศบาลตำบลสร้างค้อ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจัง และมี ประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการดังนี้

6.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กิจกรรมการสร้างความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ เพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็กของ ศูนย์พัฒนาเด็กในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อ ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวได้ถูกต้อง โดยทุกคนมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

6.1.1 การวางแผน (Planning) เป็นการระดมความคิดร่วมกัน ในการ วิเคราะห์สภาพปัญหา หาแนวทางในการแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา จัดทำแผน กำหนดแผนปฏิบัติงาน

6.1.2 การลงมือปฏิบัติตามแผน เป็นการดำเนินการตามแผนการ พัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก

6.1.3 การตรวจสอบประเมิน (Check) เป็นการสังเกตผลการ ดำเนินการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก

6.1.4 การสะท้อนผล (Reflect) เป็นการประเมินผลการดำเนินงาน ตามแผนการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก แล้วนำผลการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข

6.2 การดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ หมายถึง เป็น การใช้เครื่องมือพื้นฐานในระบบประกันคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การประกันคุณภาพ ภายในที่หน่วยปฏิบัติหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะได้ใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการ ดำเนินงานของศูนย์ โดยนำไปใช้ในการประเมินการดำเนินงานของหน่วยงานเอง (Self Assessment)

6.3 การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการกำกับ ติดตาม เสนอแนะ ให้ขวัญกำลังใจและประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร โดยประเมินผล การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มีเป้าหมายเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือการ ดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ เพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็ก ในสังกัดเทศบาลตำบลสร้างค้อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่พยายามศึกษา จากปัญหาหรือปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ดำเนินการอยู่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่ เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการวิจัย คือ วางแผน ปฏิบัติการ สังเกตการณ์ และสะท้อนกลับ เมื่อครบวงจรหนึ่ง ๆ แล้วมีการประเมินและพิจารณาปรับปรุงแผนใหม่เพื่อนำไปปฏิบัติ ในวงจรต่อไปจนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือบรรลุผล